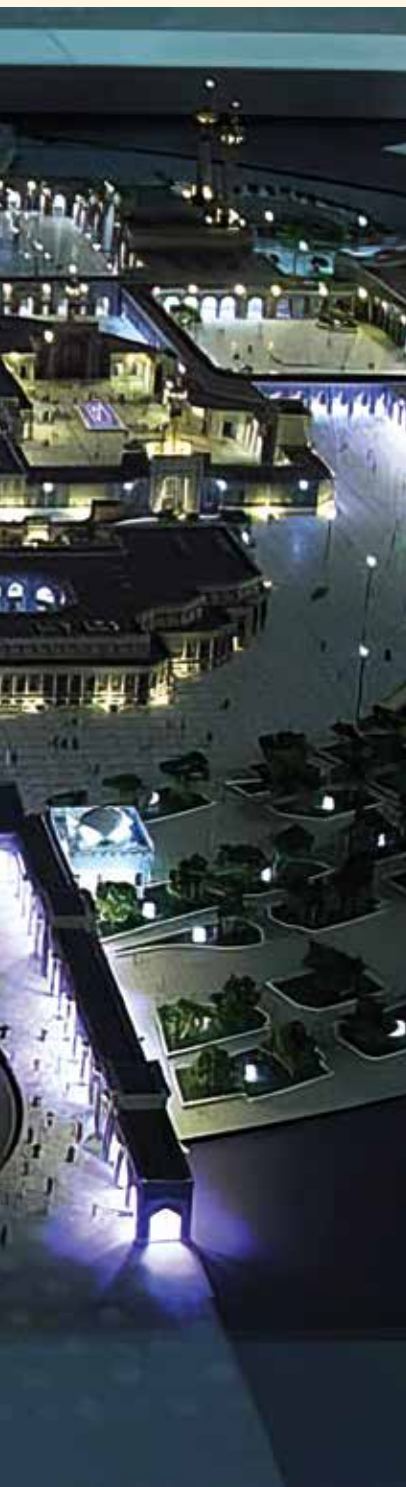

چگونه «ما شدن» بر محور ولی الله

مؤلفه‌ها و ویژگی‌های شهر زیارتی

علیرضا پیروزمند

استادیار مطالعات فرهنگی و
ارتباطات دانشگاه باقرالعلوم (ع)

ذکر و بندگی خداست و چون بندگی خدا بدون ذکر و اتفاق نمی‌افتد، شهر زیارتی به دلیل داشتن زیارتگاه، ظرفیت مضاعفی برای تحقق بخشی به مفهوم اسلامیت شهر دارد؛ به ویژه اگر آن زیارتگاه وابسته به امام معصوم باشد زیرا ذکر و بندگی خدا با محوریت ولایت امام و با حضور در پیشگاه امام انجام می‌شود.

الگوی پایه‌ای مادر ترسیم سیمای شهر چنین است: شهر با حضور و احساس حضور در پیشگاه امام و جریان ولایت امام معنا پیدا می‌کند. پس شهر اسلامی هویتش را از اسلام و شهر زیارتی هویتش را از امام می‌گیرد. بنابراین اگر ساختمان، فکریا کتابی در شهر زیارتی وجود دارد که بر محور ولایت امام نیست و مغایر با آن است، در حقیقت با هویت آن جامعه سازگار نیست. اگر شهری بپذیرد که بخشی از هویت خود را از روشنفکری سکولار بگیرد؛ در حقیقت آن شهر، شهری چهل تکه است که هویتش بر محور ولایت امام تعریف نشده است. پس هویت ولایی، محور شهر زیارتی است. اما این جریان ولایت باید در محتوا و کالبد شهر جاری باشد. مرحوم آیت الله شاه‌آبادی کتابی دارند به نام شذرات المعارف که در آن تاحدی به بحث امروز مای پر از. از نظر ایشان با الهام از آیه شریفه «وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ» (آل عمران: ۱۰۲) می‌گوید

شهر زیارتی باید بیت امام باشد و آیه شریفه «فِي بُيُوتٍ أُذِّنَ اللَّهُ أَنْ تَرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ» (سوره نور: ۳۶) بیت امام را جایی می‌داند که ذکر خدا و تسبیح دائمی او در آن اجازه داده شده است. شهر زیارتی نیز شهری است که تمام آن زیارتگاه باشد و تمام شهروندان احساس کنند در محضر امام هستند و به تمام الزامات و اقتضات حضور در پیشگاه امام پایبند باشند.

اگر این مطلب را بپذیریم، شهر زیارتی دورکن دارد: رکن کالبدی و رکن محتوایی. رکن کالبدی چیزی است که سیمای شهر را می‌سازد و شامل صدا، فضا، نور، تصویر، آمایش، خیابان، ارتفاع و... می‌شود؛ ولی رکن محتوایی، روابط انسانی را در برمی‌گیرد و نگرش‌ها، ارزش‌ها و رفتارهایی را که در پیوند میان آدم‌ها پدید می‌آید شامل می‌شود. برای رسیدن به این مطلوب، محوری پیشنهاد می‌شود که سه رکن دارد و رکن اصلی آن ولایت امام است و دورکنی که ذیل آن تعریف می‌شود، کالبد و محتوای شهر است.

+

شهر اسلامی، شهر زیارتی

شهر اسلامی و شهر زیارتی، مفاهیم اصلی این گفتار است. شهر، نماد مدنیت و محیطی است که بشر ایجاد کرده تا با هم‌افزایی و مشارکت دیگران، سطح ارضای نیاز خود را ارتقا دهد؛ ولی شهر اسلامی شهری است که این محیط زیست را در خدمت ذکر و بندگی خدا قرار می‌دهد. محور چنین شهری